

ชื่อเรื่อง : การเมืองของชาวบ้านและการจัดการหมอกควัน: กรณีศึกษาเชิงนโยบายและการตัดสินใจ
ในจังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้วิจัย : นางสาวนพวรรณ ธรรมสิทธิ์ และ นางสาวทับทิม สุขพิน

สาขาวิชา/คณะ : สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประจำปีงบประมาณ : 2568

ระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัยปี : เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 ถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การเมืองของชาวบ้านและการจัดการหมอกควัน: กรณีศึกษาเชิงนโยบายและการตัดสินใจในจังหวัดเชียงราย” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กระบวนการและกลไกการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการหมอกควัน ประเมินประสิทธิผลของนโยบายและมาตรการที่มีอยู่ และสำรวจปัจจัยทางการเมืองและสังคมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของชาวบ้านในจังหวัดเชียงราย การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานในพื้นที่ 6 อำเภอของจังหวัดเชียงราย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างชาวบ้าน 384 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 40 คน ผ่านแบบสอบถาม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชาวบ้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการเข้าร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐเป็นผู้ริเริ่ม โดยการมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหายังอยู่ในระดับต่ำ นโยบายห้ามเผา (Zero Burn) ถูกมองว่ามีประสิทธิผลจำกัดในระยะยาว เนื่องจากขาดมาตรการสนับสนุนทางเลือกที่ยั่งยืนและไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเกษตรกร ขณะที่การบังคับใช้กฎหมายยังขาดความสม่ำเสมอ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ อาทิ ความจำเป็นในการลดต้นทุนการผลิตเป็นแรงขับเคลื่อนหลักในการตัดสินใจของชาวบ้านเกี่ยวกับการเผา ตามมาด้วยอิทธิพลของผู้นำชุมชน เครือข่ายทางสังคม และระดับความไว้วางใจต่อหน่วยงานรัฐ รวมถึงการรับรู้ถึงความไม่เป็นธรรมในการบังคับใช้กฎหมาย ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการไฟมักถูกละเลยในกระบวนการนโยบาย

โดยสรุป การจัดการปัญหาหมอกควันในจังหวัดเชียงรายเป็นกระบวนการทางการเมืองที่ซับซ้อน ซึ่ง "การเมืองในชีวิตประจำวัน" ของชาวบ้านมีบทบาทสำคัญในการกำหนดผลลัพธ์ การทำความเข้าใจพลวัตเหล่านี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการหมอกควันที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน การสร้างความไว้วางใจ และการออกแบบนโยบายที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในท้องถิ่น

คำสำคัญ : การเมืองของชาวบ้าน การจัดการหมอกควัน การมีส่วนร่วมของประชาชน จังหวัดเชียงราย

Research Title : The Politics of Villagers in Smoke Management: A Policy and Decision-Making Case Study in Chiang Rai Province

Author : Miss Nopphawan Thammasit and Miss Tubtim Sukpin

Faculty : Department of Political Science, Faculty of Political Science and Public Administration

Fiscal Year : 2025

Year of Research : May 2024 to May 2025

Abstract

This research, titled "The Politics of Villagers in Smoke Management: A Policy and Decision-Making Case Study in Chiang Rai Province," aimed to analyze the processes and mechanisms of villagers' participation in haze management, evaluate the effectiveness of existing policies and measures, and explore the political and social factors influencing villagers' decision-making in Chiang Rai Province. This study employed a mixed-methods research approach in six districts of Chiang Rai Province, collecting data from a sample of 384 villagers and 40 key informants through questionnaires, observations, interviews, and documentary analysis.

The research found that villagers' participation was predominantly at the level of receiving information and attending government-initiated activities, with low involvement in defining solutions. The "Zero Burn" policy was perceived to have limited long-term effectiveness due to a lack of sustainable alternative support measures and incongruence with farmers' livelihoods, while law enforcement lacked consistency. Economic factors, such as the need to reduce production costs, were primary drivers in villagers' decisions regarding burning, followed by the influence of community leaders, social networks, levels of trust in state agencies, and perceptions of injustice in law enforcement. Local wisdom in fire management was often overlooked in policy processes.

In conclusion, haze management in Chiang Rai Province is a complex political process where villagers' "everyday politics" significantly shape outcomes. Understanding these dynamics is crucial for developing effective and sustainable haze management strategies, emphasizing genuine public participation, trust-building, and the design of policies aligned with local realities.

Keywords : Politics of Villagers, Smoke Management, Public Participation, Chiang Rai Province